A. D. 1925. Nrus V.

CURRENDA

KONKORDAT
zawarty pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzplitą Polską.

W Imię Przenajświętszej i Niepodzielnej Trójcy:

Jego Świątobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Stanisław Wojciechowski —

pragnąc określić stanowisko Kościoła katolickiego w Polsce i ustalić zasady, które w godny i trwały sposób kierować będą sprawami kościelnemi na ziemiach Rzeczypospolitej, postanowili zawrzeć Konkordat.

Wobec czego, Jego Świątobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczypospolitej Stanisław Wojciechowski, zamianowali swymi Pełnomocnikami:

Ojciec Święty — Jego Eminencję, najczcigodniejszego Kardynała Piotra Gasparri, swego Sekretarza Stanu.

Prezydent Rzplitej — Jego Ekscelencję Władysława Skrzyńskiego, Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Świętej, jakoteż

Profesora Stanisława Grabskiego, Posła na Sejm polski, byłego Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Powyżsi Pełnomocnicy, po wymianie swych pełnomocnictw, powzięli postanowienia następujące, do których Wysokie Układające się Strony zobowiązują się odtąd stosować.

Artykuł I.

Kościół katolicki, bez różnicy obrządków, korzystać będzie w Rzeczypospolitej Polskiej z pełnej wolności. Państwo zapewnia Kościołowi swobodę wykonywania Jego władzy duchownej i Jego jurysdykcji, jak również swobodną administrację i zarząd sprawami Jego i majątkiem, zgodnie z prawami Bożemi i prawem kanonicznem.

Artykuł II.

Biskupi, duchowieństwo i wierni będą swobodnie i bezpośrednio znosić się ze Stolicą Świętą. W wykonywaniu swych funkcyj, biskupi swobodnie i bezpośrednio znosić się będą ze swem duchowieństwem i swymi wiernymi, oraz ogłaszać swe zlecenia, nakazy i listy pasterskie.

Artykuł III.

Dla utrzymania przyjaznych stosunków pomiędzy Stolicą Świętą a Rzecząpospolitą Polską, w Polsce rezydować będzie Nuncjusz Apostolski, przy Stolicy Świę-

tej zaś — Ambasador Rzeczypospolitej. Uprawnienia Nuncjusza Apostolskiego w Polsce rozciągać się będą na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska.

Artykuł IV.

Władze cywilne dawać będą swą pomoc przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych: a) w razie destytucji duchownego, pozbawienia go beneficjum kościelnego, po ogłoszeniu dekretu kanonicznego o wspomnianej destytucji lub pozbawieniu oraz w razie zakazu noszenia sukni duchownej; b) w razie poboru taks lub prestacyj, przeznaczonych na cele kościelne, a przewidzianych przez prawo państwowe; c) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych przez prawo obowiązujące.

Artykuł V.

Duchowni przy wykonywaniu swych urzędów używać będą szczególnej opieki prawnej. Na równi z urzędnikami państwowymi korzystać oni będą z prawa zwolnienia od zajęcia sądowego części swych uposażeń. Duchowni, którzy otrzymali święcenia, zakonnicy, którzy złożyli śluby, uczniowie seminaryjni i nowicjusze, którzy wstąpili do seminarjów lub nowicjatów przed wypowiedzeniem wojny, będą zwolnieni ze służby wojskowej, z wyjątkiem pospolitego ruszenia. W tym ostatnim wypadku, księża systematyzowani wykonywać będą w wojsku urząd kapłański, tak jednak, by na tem nie ucierpiało dobro parafji, zaś inni członkowie duchowieństwa będą powołani do służby sanitarnej. Duchowni będą zwolnieni z czynności obywatelskich, niezgodnych z powołaniem kapłańskiem, jako to: sędziów przysięgłych, członków trybunałów i t. d.

Artykuł VI.

Nienaruszalność kościołów, kaplic i cmentarzy jest zapewniona, tak jednak, by z tego powodu nie ucierpiało bezpieczeństwo publiczne.

Artykuł VII.

Wojska Rzeczypospolitej korzystać będą z wszelkich wyróżnień, jakich Stolica Święta udziela wojskom, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. W szczególności kapelani posiadać będą prawa proboszczowskie w stosunku do wojskowych i do ich rodzin i wykonywać będą czynności swego urzędu kościelnego pod jurysdykcją biskupa polowego, który będzie miał prawo ich wyboru. Stolica Święta przyzwala, by duchowieństwo to w sprawach dotyczących jego służby wojskowej podlegało władzom wojskowym.

Artykuł VIII.

W niedziele i w dzień Trzeciego Maja, księża, odprawiający nabożeństwa, odmawiać będą modlitwę liturgiczną na pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej i jej Prezydenta.

Artykuł IX.

Żadna część Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie zależeć od biskupa, którego siedziba znajdowałaby się poza granicami Państwa polskiego. Hierarchja katolicka w Rzeczypospolitej polskiej będzie zorganizowana, jak następuje:

a) Obrządek łaciński:

I. Prowincja kościelna gnieźnieńsko-poznańska: arcybiskupstwo gnieźnieńsko-poznańskie, diecezja chełmińska, diecezja włocławska.

II. Prowincja kościelna warszawska: arcybiskupstwo warszawskie, diecezja płocka, diecezja sandomierska, diecezja lubelska, diecezja podlaska, diecezja łódzka.

III. Prowincja kościelna wileńska: arcybiskupstwo wileńskie, diecezja łomżyńska, diecezja pińska.

IV. Prowincja kościelna lwowska: arcybiskupstwo lwowskie, diecezja przemyska, diecezja łucka.

V. Prowincja kościelna krakowska: arcybiskupstwo krakowskie, diecezja tarnowska, diecezja kielecka, diecezja częstochowska, diecezja śląska.

b) Obrządek grecko-rusiński:

Prowincja kościelna lwowska: arcybiskupstwo lwowskie, diecezja przemyska, diecezja stanisławowska.

c) Obrządek ormiański:

Arcybiskupstwo lwowskie.

Stolica Święta nie przedsięweźmie żadnej zmiany w powyższej hierarchji lub w rozgraniczeniu prowincyj i diecezyj, jak tylko w zgodzie z Rządem polskim, z wyjątkiem drobnych sprostowań granic, wymaganych dla dobra dusz.

Artykuł X.

Tworzenie i przemiana beneficjów kościelnych, kongregacyj i zakonów, jak również ich domów i zakładów, zależeć będzie od kompetentnej władzy kościelnej, która, ilekroć powyższe zarządzenia pociągałyby za sobą wydatki ze skarbu Państwa, poweźmie te zarządzenia po porozumieniu się z Rządem. Cudzoziemcy nie będą otrzymywać stanowisk przełożonych prowincyj zakonnych, chyba za odpowiedniem zezwoleniem Rządu.

Artykuł XI.

Wybór arcybiskupów należy do Stolicy Świętej. Jego Świątobliwość zgadza się zwracać się do Prezydenta Rzeczypospolitej, przed mianowaniem arcybiskupów i biskupów diecezjalnych, koadjutorów *cum jure successionis* oraz biskupa polowego, aby upewnić się, że Prezydent nie ma do podniesienia przeciw tym wyborom względów natury politycznej.

Artykuł XII.

Ordynarjusze powyżsi, przed objęciem swych czynności, złożą na ręce Prezydenta Rzeczypospolitej przysięgę wierności, według formy następującej:

„Przed Bogiem i na Święte Ewangelje przysięgam i obiecuję, jak przystoi biskupowi, wierność Rzeczypospolitej Polskiej. Przysięgam i obiecuję, iż z zupełną lojalnością szanować będę Rząd ustanowiony Konstytucją i że sprawię, by go szanowało duchowieństwo. Przysięgam i obiecuję pozatem, że nie będę uczestniczył w żadnem porozumieniu, ani nie będę obecny przy żadnych naradach, któreby mogły przynieść szkodę Państwu polskiemu lub publicznemu porządkowi. Nie pozwolę memu duchowieństwu uczestniczyć w takich poczynaniach. Dbały o dobro i interes Państwa, będę się starał o uchylanie od niego wszelkich niebezpieczeństw, o których wiedziałbym, że mu grożą“.

Artykuł XIII.

1. We wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religji jest obowiązkową. Nauka ta będzie dawana młodzieży katolickiej przez nauczycieli, mianowanych przez władze szkolne, które wybierać ich będą wyłącznie z pośród osób, upoważnionych przez ordynarjuszów do nauczania religji. Kompetentne władze kościelne nadzorować będą nauczanie religji pod względem jego treści i moralności nauczycieli.

W razie, gdyby ordynarjusz odebrał nauczycielowi dane mu upoważnienie, to ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religji.

Te same zasady, dotyczące wyboru i odwoływania nauczycieli, będą stosowane do profesorów, docentów i asystentów uniwersyteckich na wydziale teologicznym (nauk kościelnych) uniwersytetów państwowych.

We wszystkich diecezjach Kościół katolicki posiadać będzie seminarja duchowne, odpowiednio do prawa kanonicznego, któremi będzie kierować i w których będzie mianował nauczycieli.

Dyplomy naukowe, wystawione przez wyższe seminarja, będą wystarczały dla nauczania religji we wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych.

Artykuł XIV.

Dobra, należące do Kościoła, nie będą przedmiotem żadnego aktu prawnego, zmieniającego ich przeznaczenie, inaczej, jak zgodą władzy duchownej, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych przez ustawy o wywłaszczeniu dla celów regulacji dróg przewozowych i rzek, obrony państwowej, oraz podobnych celów. W każdym razie przeznaczenie nieruchomości i ruchomości, poświęconych wyłącznie dla służby Bożej, jako to: kościołów, przedmiotów służących do nabożeństwa i t. p., nie będzie mogło być zmienione bez uprzedniego pozbawienia ich przez kompetentną władzę kościelną ich charakteru rzeczy poświęconych.

Żadna budowa, przemiana lub restauracja kościołów i kaplic nie będzie dokonywana inaczej, jak tylko zgodnie z technicznemi i artystycznemi przepisami ustaw, dotyczących budowy gmachów i konserwacji zabytków.

W każdej diecezji utworzona będzie komisja, mianowana przez biskupa, w porozumieniu z kompetentnym ministrem, dla ochrony w kościołach i lokalach kościelnych starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną.

Artykuł XV.

Duchowni, ich dobra, oraz dobra osób prawnych kościelnych i zakonnych, będą podlegać opodatkowaniu na równi z osobami i dobrami obywateli Rzeczypospolitej oraz osób prawnych świeckich, z wyjątkiem wszakże budynków, poświęconych służbie Bożej, seminarjów duchownych, domów przygotowawczych dla zakonników i zakonnic, domów mieszkalnych zakonników i zakonnic, składających śluby ubóstwa, oraz dóbr i tytułów prawnych, których dochody są przeznaczone na cele kultu religijnego i nie przyczyniają się do dochodów osobistych beneficjarjuszów. Pomieszczenie biskupów i duchowieństwa parafjalnego, oraz ich lokale urzędowe będą traktowane przez skarb na równi z pomieszczeniami urzędowemi funkcjonarjuszów i lokalami instytucyj państwowych.

Artykuł XVI.

Wszystkie polskie osoby prawne kościelne i zakonne mają, zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, prawo nabywania, odstępywania, posiadania i administrowania, według prawa kanonicznego, dóbr ruchomych i nieruchomych, jak i również prawo stawania przed wszelkiemi instancjami i władzami państwowemi dla obrony swych praw cywilnych. Osoby prawne kościelne i zakonne są uznawane za polskie, o ile cele, dla których powstały, dotyczą spraw kościelnych lub zakonnych Polski i o ile osoby upoważnione do reprezentowania i do zarządzania ich dobrami przebywają stale na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Osoby prawne kościelne i zakonne, nieodpowiadające powyższym warunkom, korzystać będą z praw cywilnych, przyznawanych przez Rzeczpospolitą cudzoziemcom.

Artykuł XVII.

Osoby prawne kościelne i zakonne mają prawo zakładania posiadania i zarządzania według prawa kanonicznego i zgodnie z powszechnem prawem państwowem, cmentarzy dla grzebania katolików.

Artykuł XVIII.

Duchowni i wierni wszelkich obrządków, znajdujący się poza swemi diecezjami, będą podlegać ordynarjuszom miejscowym, według przepisów prawa kanonicznego.

Artykuł XIX.

Rzeczpospolita zapewnia kompetentnym władzom prawo nadawania, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, urzędów, funkcyj i beneficjów kościelnych. Przy nadawaniu beneficjów proboszczowskich stosowane będą następujące zasady:

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą otrzymywać beneficjów proboszczowskich, chyba po otrzymaniu pozwolenia od Rządu polskiego: 1. cudzoziemcy nienaturalizowani, jakoteż osoby, które nie odbyły studjów teologicznych w instytucjach teologicznych w Polsce lub pontyfikalnych; 2. osoby, których działalność jest sprzeczną z bezpieczeństwem Państwa.

Przed dokonaniem nominacji na te beneficja, władza duchowna zasięgnie wiadomości od kompetentnego ministra Rzeczypospolitej, aby się upewnić, iż żaden z powodów, przewidzianych powyżej pod punktami 1, 2 nie stoi temu na przeszkodzie. W razie, gdyby wspomniany minister nie przedstawił w ciągu dni 30 zarzutów takich przeciw osobom, których nominacja jest zamierzoną, władza kościelna nominacji dokona.

Artykuł XX.

W razie, gdyby władze Rzeczypospolitej miały podnieść przeciw danemu duchownemu zarzuty co do jego działalności, jako sprzecznej z bezpieczeństwem Państwa, minister kompetentny przedstawi wspomniane zarzuty ordynarjuszowi, który zgodnie z tymże ministrem, poweźmie w ciągu trzech miesięcy właściwe zarządzenia. W razie rozbieżności między ordynarjuszem i ministrem Stolica św. poruczy rozwiązanie sprawy dwom duchownym przez Nią wybranym, którzy zgodnie z dwoma delegatami Prezydenta Rzeczypospolitej, powezmą postanowienie ostateczne.

Artykuł XXI.

Prawo patronatu, zarówno państwowego, jak osób prywatnych, pozostaje w mocy aż do nowego układu. Przedstawienie godnego duchownego na wakujące stanowisko, dokonywane będzie przez patrona w ciągu 30 dni, według listy trzech nazwisk, przedstawionej przez ordynarjusza. Jeżeli w ciągu dni 30 przedstawienie nie zostało dokonane, to obsadzenie odnośnego beneficjum staje się wolne. W wypadkach, w których chodzi o beneficjum proboszczowskie, ordynarjusz, przed dokonaniem nominacji, zasięgnie zgodnie z artykułem XIX zdania kompetentnego ministra.

Artykuł XXII.

W razie, gdyby duchowni lub zakonnicy byli oskarżeni przed sądami świeckiemi o zbrodnie, przewidziane przez prawa karne Rzeczypospolitej, sądy wspomniane zawiadomią niezwłocznie kompetentnego ordynarjusza o każdej sprawie tego rodzaju, i w danym razie przekażą mu akt oskarżenia oraz wyrok sądowy wraz z jego motywami. Ordynarjusz, względnie jego delegat, po zakończeniu przewodu sądowego będą mieli prawo zapoznania się z odnośnemi aktami. W razie aresztowania lub uwięzienia wspomnianych powyżej osób, władze cywilne zachowywać będą względy należne ich stanowi i stopniowi hierarchicznemu.

Duchowni i zakonnicy będą podlegać aresztowi oraz odbywać kary więzienne w pomieszczeniach oddzielnych od pomieszczeń dla osób świeckich, o ile nie zostali pozbawieni godności kościelnej przez kompetentnego ordynarjusza. W razie sądowego skazania na więzienie, odbywać oni będą te kary w klasztorze lub innym domu zakonnym, w pomieszczeniach, na ten cel przeznaczonych.

Artykuł XXIII.

Żadna zmiana w języku używanym w diecezjach obrządku łacińskiego do kazań, nabożeństw dodatkowych i wykładów innych, niż wykłady nauk świętych w seminarjach, nie będzie dokonywana inaczej, jak ze specjalnem upoważnieniem konferencji biskupów obrządku łacińskiego.

Artykuł XXIV.

1. Rzeczpospolita Polska uznaje prawa osób prawnych kościelnych i zakonnych do wszystkich dóbr ruchomych i nieruchomych, kapitałów, dochodów oraz innych tytułów prawnych, które te osoby prawne posiadają obecnie na ziemiach Państwa polskiego.

2. Rzeczpospolita zezwala, by wspomniane powyżej prawa własności w razie, gdyby nie były jeszcze zapisane w księgach hipotecznych na imię posiadających je osób prawnych (biskupstw, kapituł, kongregacyj, zakonów, seminarjów, beneficjów proboszczowskich, innych beneficjów etc.), zostały w nich zapisane, a to na podstawie deklaracji kompetentnego ordynarjusza, poświadczonej przez kompetentną władzę cywilną.

3. Sprawa dóbr, których Kościół został pozbawiony przez Rosję, Austrję i Prusy, a które obecnie znajdują się w posiadaniu Państwa polskiego, zostanie załatwiona przez układ późniejszy. Do tego czasu Państwo polskie zapewnia Kościołowi dotacje roczne, nie niższe jako wartość rzeczywista od dotacyj, które rządy rosyjski, austrjacki i pruski wypłacały Kościołowi na ziemiach, należących obecnie do Rzeczypospoliiej Polskiej. Dotacje wspomniane będą obliczane i rozdzielane według wskazań, zawar-

tych w załączniku A), w razie parcelacji rzeczonych dóbr, mensy biskupie, seminarja i beneficja proboszczowskie, nie posiadające ziemi lub posiadające ją w ilościach niedostatecznych — otrzymują ją na własność, według rozporządzalności aż do wysokości 180 hektarów na mensę biskupią, 180 hektarów na seminarjum i, zależnie od gatunku ziemi, 13—15 hektarów na beneficjum proboszczowskie. Suma ryczałtowa pieniężnych uposażeń, oznaczona w załączniku A), będzie umniejszona w diecezjach, w których te ziemie będą nadane, o 50 Zł rocznie od każdego hektara, nadanego w sposób powyższy.

4. Utrzymane zostanie przeznaczenie dóbr, które Rzeczpospolita rewindykowałaby u dawnych państw rozbiorczych, jako dziedziczka praw Państw powyższych z tytułu ich prawnego stosunku do osób prawnych kościelnych i zakonnych w Polsce, dotyczącego już to prestacyj zapewnionych przez te Państwa osobom prawnym kościelnym i zakonnym, już to zarządu dóbr nieruchomych i kapitałów przeznaczonych dla Kościoła.

5. Aby polepszyć gospodarcze i społeczne położenie ludności rolniczej i aby wzmóc tembardziej pokój chrześcijański w kraju, Stolica św. przystaje, by Rzeczpospolita Polska wykupiła od beneficjów biskupich, od seminarjów, od beneficjów kapitularnych, od beneficjów proboszczowskich, oraz od zwykłych beneficjów, posiadających dobra ziemskie, te ilości ziemi rolnej, któreby przewyższały dla każdej z wyżej wymienionych jednostek: 15 do 30 hektarów, zależnie od gatunku ziemi, dla probostwa i zwykłego beneficjum, 180 hektarów dla kapituły, 180 hektarów dla mensy biskupiej i 180 hektarów dla seminarjów. W diecezjach, w których seminarja nie posiadają ziem rolnych oddzielnie od ziem, posiadanych przez biskupstwo, przyznane im będzie z ziem należących do biskupstwa 180 hektarów, wolnych od wykupu, niezależnie od 180 hektarów, przeznaczonych dla mensy biskupiej.

6. Wymienione powyżej prawne osoby kościelne będą miały prawo wybrać same z dóbr do nich należących parcele ziemi, które w ilościach wskazanych powyżej pozostaną ich własnością.

7. Cena zakupu ziem, wskazanych powyżej, zostanie wypłacona według przepisów, stosowanych do ziem, będących własnością osób prywatnych i pozostanie do rozporządzenia Kościoła.

8. Stolica św. zezwala także, by ziemie rolne, należące do domów kongregacyj i zakonów, oraz do ich zakładów dobroczynnych, uważanych każdy z osobna za oddzielną jednostkę rolną, zostały wykupione przez Państwo, zgodnie z przepisami, które będą stosowane do wykupu dóbr, należących do osób prawnych świeckich — z prawem dla każdego z domów wspomnianych powyżej, jakoteż dla każdego z ich zakładów dobroczynnych zachowania conajmniej 180 hektarów ziemi rolnej.

9. Osoby prawne kościelne i zakonne będą miały prawo, na równi z osobami prawnemi świeckiemi, bezpośredniego dokonywania parcelacji ziem rolnych, do nich należących.

Artykuł XXV.

Wszystkie prawa, rozporządzenia i dekrety, będące w sprzeczności z postanowieniami poprzednich artykułów, zostaną zniesione przez wejście w moc niniejszego Konkordatu.

Artykuł XXVI.

Stolica św. dokona w ciągu trzech miesięcy od wejścia w moc niniejszego Konkonkordatu, w porozumieniu z Rządem, utworzenia i rozgraniczenia prowincyj ko-

ścielnych oraz diecezyj, wyliczonych w artykule IX. Granice prowincyj kościelnych i diecezyj będą odpowiadać granicom Państwa.

Dobra kościelne, położone w Polsce, lecz należące do prawnych osób kościelnych i zakonnych, których siedziba znajduje się poza granicami Państwa polskiego i odwrotnie, będą przedmiotem konwencji oddzielnej.

Artykuł XXVII.

Konkordat niniejszy wejdzie w moc w dwa miesiące po wymianie dokumentów ratyfikacyjnych.

ZAŁĄCZNIK A.

Uposażenia, przyznane Kościołowi katolickiemu przez Państwo polskie, zgodne z art. XXIV niniejszego Konkordatu, obliczone będą w następujący sposób:

I. Uposażenie duchowieństwa:

Uposażenia miesięczne według bieżącej mnożnej dla urzędników państwowych.

1. Kardynałowie: 2500 punktów oraz 800 Zł na utrzymanie kapelanów, powozów etc.
2. Arcybiskupi: 2000 punktów oraz 600 Zł na utrzymanie kapelanów, powozów etc.
3. Biskupi diecezjalni: 1700 punktów oraz 600 Zł na utrzymanie kapelanów, powozów etc.
4. Biskupi pomocniczy: 1250 punktów.
5. Członkowie kapituł: 600 punktów.
6. Proboszczowie: 270 punktów.
7. Rektorowie kościołów filjalnych, wikarjusze i urzędnicy konsystorscy: 200 punktów.
8. Zakonnicy kongregacyj, pobierających uposażenia od Państwa: 125 punktów.
9. Profesorowie seminarjów: 600 punktów.
10. Uczniowie seminarjów: 125 punktów.
11. Audytor Trybunału Św. Roty (uposażenie profesorów zwyczajnych na uniwersytetach).
12. Sekretarz audytora: 600 punktów.
13. Nauczyciele instytutów teologicznych mają prawa profesorów gimnazjalnych.

II. Uposażenia emerytalne roczne: 383.413 Zł.

1. Pensje emerytalne duchowieństwa: 254.117 Zł.
2. Pensje emerytalne wdów i sierót po duchownych grecko-katolickiego obrządku: 129.296 Zł.

III. Uposażenie roczne chórów katedralnych i niższych urzędników kościelnych: 63.298 Zł.

IV. Koszta roczne administracji kościelnej: 750.940 Zł.

1. Wizytacje pasterskie biskupów: 340.000 Zł.
2. Konsystorze biskupie: 66.000 Zł.
3. Prowadzenie ksiąg parafjalnych: 197.940 Zł.
4. Wydatki na pocztę: 147.000 Zł.

V. Zapomoga roczna dla zakładów kościelnych: 20.900 Zł.

VI. Roczny fundusz budowlany: 1,016.000 Zł.

VII. Inne wydatki roczne: 45.500 Zł.

Uposażenia powyższe będą przyznawane przez ministra skarbu każdej diecezji oddzielnie, w sumach ryczałtowych, ustalonych według wyszczególnionych budżetów, które przedstawiać będą kompetentni ordynarjusze. Przy rozdziale pomiędzy diecezje całości uposażenia, przyznanego przez Państwo proboszczom, brany będzie w rachubę dochód z ziem, posiadanych przez beneficja proboszczowskie.

W razie potrzeby i o ile położenie finansowe Państwa na to pozwoli, uposażenia powyższe zostaną powiększone dostatecznie, aby zapewnić stosowny byt materjalny proboszczom oraz innym członkom duchowieństwa, a to na zasadzie specjalnej umowy, dotyczącej t. zw. *jura stolae.*

Rozdział uposażeń, wyliczonych powyżej, powierzony będzie w każdej diecezji ordynarjuszowi, który po wejściu w moc niniejszego Konkordatu, złoży przysięgę wierności, przewidzianą w art. XII.

Sporządzono w Rzymie, dnia 10 lutego 1925 r.

P. Gasparri, m. p. *W. Skrzyński,* m. p.
St. Grabski, m. p.

L. 2272.

Ekspozytury przemienione na parafje.

Niniejszem z ważnych powodów wszystkie istniejące w Diecezji samodzielne ekspozytury (filje) zamieniamy na parafje drugiego stopnia, a Księży Ekspozytów mianujemy proboszczami tychże parafij — z wszystkiemi prawami, przywilejami i obowiązkami proboszczów — a więc i z obowiązkiem aplikacji Mszy św. w niedziele i święta za swoich parafjan, z tem jednak, że są „*ad nutum Nostrum*“ usuwalni *(amovibiles).*

Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia w Kurrendzie. Od tego czasu należy więc dotychczasowe ekspozytury tytułować „parafjami“ (probostwami), a Księży Ekspozytów „proboszczami“.

W swoim czasie każda z tych nowych parafij otrzyma jeszcze osobny dekret erekcyjny.

Wizytacja kanoniczna

dekanatów: ropczyckiego i kolbuszowskiego

odbędzie się w następującym porządku:

JE. Najprzew. Ks. Biskup Ordynarjusz przybędzie 30 maja popołudniu do Dębicy i dokona tu wizytacji w dniach 31 maja i 1 czerwca; następnie: 2 czerwca w Zagorzycach; 3 i 4 w Górze Ropczyckiej; 5 w Witkowicach; 6 i 7 w Ropczycach; 8 w Ostrowie; 9 w Ociece; 10 i 11 w Lubzinie; 12 w Brzeźnicy.

Najprzew. Ks. Biskup Sufragan przybędzie 13 czerwca popoł. do Czarnej i dokona tu wizytacji w dniach 14 i 15 czerwca; następnie: 16 czerwca w Kupnie (konsekracja kościoła); 17, 18 i 19 w Kolbuszowej; 20 i 21 w Cmolasie; 22 i 23 w Trzęsówce; 24 w Ostrowach Tuszowskich; 25 w Niwiskach; 26 i 27 w Rzochowie.

Wszyscy P. T. Kapłani, o ile na to pozwolą rubryki, dodadzą w dniach wizytacji kollektę *de Spiritu Sancto.*

Nowe wydanie Pisma św.

W myśl decyzji, powziętej na Zjeździe Najdostojniejszych Księży Biskupów, odbytym w lipcu ubiegłego roku, przystąpiła Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu, z polecenia Jego Eminencji Ks. Kardynała-Arcybiskupa Dalbora, do nowego kompletnego wydania Pisma św.

W tym celu pozyskała współpracownictwo najwybitniejszych Egzegetów w Polsce i rozesłała do ogółu P. T. Duchowieństwa zaproszenia do przedpłaty, przyznając przedpłatnikom 30 procent ustępstwa od ceny katalogowej dzieła po jego wyjściu z druku i prosząc o wniesienie tytułem zadatku 10 Złotych.

Obecnie P. T. Współpracownicy wydawnictwa tego poczęli nadsyłać przyobiecane wstępy zarówno do całości Starego i Nowego Testamentu, jak i ksiąg poszczególnych, oraz komentarze, opracowane z nadzwyczajną starannością, wyczerpująco, na podstawie najświeższych wyników badań egzegetycznych. Rzecz przedstawia się bardzo poważnie; odpowiadać będzie pod względem gruntowności i obfitości komentarzy wszelkim niewątpliwie potrzebom P. T. Duchowieństwa, czy to przy pracy duszpasterskiej, czy katechetycznej, czy naukowej. Księgarnia obiecuje ze swej strony dołożyć również wszelkich starań, by pod względem typograficznym, jak też jakości papieru i oprawy, ta Księga Święta — najpierwsza z ksiąg wszystkich — mogła stać się chlubą każdego księgozbioru.

W najbliższych tygodniach odda Księgarnia parę pierwszych tomów do drukarni i przewiduje, iż będą mogły one ukazać się już na jesieni tego roku. Zbliża się więc termin ostatecznego zadecydowania, w jakiej ilości egzemplarzy należy dzieło drukować.

Zechce przeto P. T. Duchowieństwo pośpieszyć z zamówieniami; z Naszej strony wydawnictwo to jak najgoręcej polecamy.

Egzamin teologiczny

przepisany kan. 130, odbędzie się w roku bieżącym dnia 25 sierpnia w auli Seminarjum Duchownego, o godzinie 10 przed południem. Kapłani, wyświęceni w latach: 1922, 1923 i 1924, przygotują się do tego egzaminu z teologji fundamentalnej i pierwszej połowy teologji moralnej (*De principiis*, Noldin, tom I).

Tematy do wypracowań na Kongregacje dekanalne.

Z dogmatyki: Ecclesia Christi est societas necessaria.

Z moralnej: De causa necessitate, qualitatibus ac iure laboris et de eius vitiis.

Z pastoralnej: O sposobach ożywienia bractw kościelnych.

L. 1759.

Budowa pomnika ś. p. Arcybiskupa Bilczewskiego.

Celem uczczenia pamięci i zasług ś. p. Arcybiskupa Bilczewskiego ma być ufundowany w katedrze lwowskiej, w kaplicy błog. Jakóba Strzemię, pomnik ś. p. Arcypasterza. Pomnik ten, wyobrażający ś. p. Arcybiskupa w naturalnej wielkości, będzie wykonany z białego marmuru. Komitet, na którego czele stoi JE. Najprz. Ks. Metropolita Twardowski, wydał odezwę z prośbą o nadsyłanie ofiar na budowę.

Polecając gorąco tę sprawę P. T. Duchowieństwu, zachęcamy do składania ofiar. Datki wysyłać należy pod adresem: Kurja Metropolitalna ob. łać., Lwów – z zaznaczeniem: „na pomnik Ks. Arcyb. Bilczewskiego", konto czekowe Nr. 59.808.

Rekolekcje dla kapłanów

odbędą się w Nowym Sączu, w klasztorze OO. Jezuitów, od 6 lipca (wieczór) do 10 lipca (rano) b. r.

Zgłaszać się zawczasu do Przew. Księdza Rektora Konopki T. J.

„Ateneum kapłańskie".

Wkrótce wznowiony zostanie we Włocławku miesięcznik „*Ateneum kapłańskie*", który z powodu trudnych do przezwyciężenia warunków, wywołanych przez wojnę, został zawieszony od roku 1918 do roku bieżącego. Jak poprzednio, tak i nadal wychodzić będzie pod redakcją Księży Profesorów Włocławskiego Seminarjum Duchownego, przy współpracownictwie poważnych sił naukowych całej Polski. Komitet Redakcyjny dołoży wszelkich starań, aby pismo nie obniżyło dotychczasowego poziomu.

Zmiany wśród Duchowieństwa
za czas od 12 marca do 10 maja 1925.

Zamianowani: Ks. Jan Wcisło, proboszcz w Witkowicach, dziekanem, a ks. Władysław Kopernicki, proboszcz w Dębicy, wicedziekanem dekanatu ropczyckiego.

Instytuowani: 21 marca, ks. Władysław Kopernicki, proboszcz z Zawady, na probostwo w Dębicy; 23 marca ks. Jakób Luraniec, wikarjusz w Chomranicach, na probostwo w Mogilnie.

Administratorami zamianowani: Ks. Władysław Kurek w Zawadzie, ks. Józef Śledź w Wielogłowach.

Ks. Wilhelmowi Magdzie, wikarjuszowi w Zgórsku, zezwoliło Ministerstwo Spr. Wewn. na zmianę nazwiska rodowego na: *Ostrowieński*.

Zmarli:

7 kwietnia ks. Stanisław Mróz, katecheta szkoły powszechnej w Grybowie ur. w r. 1890, wyśw. 1916.

21 kwietnia ks. Jan Stasiński, proboszcz w Wielogłowach, ur. w r. 1864, wyśw. 1892. — S. pr. a.

R. i. p.!

Z KURJI BISKUPIEJ

W Tarnowie, dnia 10 maja 1925

† LEON
Biskup

Ks. Roman Sitko
kanclerz

Nakładem Kleru Diecezjalnego Z Drukarni Zygmunta Jelenia w Tarnowie